

Sygn. akt IV P 5/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 maja 2018 r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSO Jerzy Zalasiński
Protokolant	sekr. sądowy Monika Świątek

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 maja 2018 r. w S.

sprawy z powództwa K. L.

przeciwko Grupie (...) Sp. z o.o. w K.

o należności z tytułu podróży służbowych

w przedmiocie skargi pozwanego o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej wyrokiem z 30 grudnia 2015 r.

I. oddała skargę o wznowienie postępowania;

II. zasądza od Grupy (...) Sp. z o.o. w K. na rzecz K. L. kwotę 2700,00 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt IV P 5/17

UZASADNIENIE

W dniu 29 marca 2017 r. Grupa (...) sp. z o. o. w K. wniósł skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 30 grudnia 2015 r. w sprawie IV P 21/13 w zakresie zasądzającym od pozwanego na rzecz powoda kwotę 88.434,70 zł tytułem diet i ryczałtów za podróże służbowe wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty oraz w zakresie orzeczenia o kosztach postępowania. Skarżący wniósł o zmianę przywołanego wyroku i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 57.388,50 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty jak również o orzeczenie, na podstawie art. 415 kc, o zwrocie świadczenia spełnionego przez pozwanego na rzecz powoda, tj. łącznie kwoty 44.377,11 zł (w skład której wchodzi należność główna, odsetki ustawowe od kwoty głównej do dnia zapłaty-3 marca 2016 r. oraz kosztów postępowania) jak również o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów niniejszego postępowania według norm przepisanych. Autor skargi wskazał, iż podstawę prawną roszczenia powoda stanowił, choć nie zostało to wprost wyrażone w uzasadnieniu orzeczenia, przepis art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców, zgodnie z którym kierowcy w podróży służbowej, przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem tego zadania służbowego, ustalane na zasadach określonych w przepisach art. 77⁵ § 3-5 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy. Wskazane przepisy zawierały odesłanie do przepisów obowiązującego w czasie zatrudnienia powoda rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. i późniejszego z 29 stycznia 2013 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących w państwowej lub

samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju. Ta podstawa okazała się być nie konstytucyjna. W dniu 24 listopada 2016 r. Trybunał Konstytucyjny wydał bowiem wyrok w sprawie K 11/15, w którym stwierdził niezgodność przywołanych przepisów z art. 2 Konstytucji w zakresie, w jakim znajdują zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym. A zatem, przywołane przepisy, na skutek utraty mocy prawnej, nie mogły stanowić podstawy zasądzenia na rzecz powoda ekwiwalentu za noclegi. W tej sytuacji zachodzi wymieniona w art. 401¹ kpc podstawa wznowienia postępowania zakończonych przywołanym wyrokiem Sądu Okręgowego. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego został opublikowany w dniu 29 grudnia 2016 r. w Dzienniku Ustaw z 2016 r. poz. 2206. Termin do wniesienia przedmiotowej skargi upływa zatem z dniem 29 marca 2017 r. Roszczenie o zwrot spełnionego świadczenia w kwocie 44.377,11 zł znajduje, zdaniem pozwanego, podstawę prawną w art. 415 kc, ponieważ odpadła podstawa prawna świadczenia z tytułu ryczałtów za noclegi.

Powód K. L., reprezentowany przez pełnomocnika w osobie adwokata, wniósł o odrzucenie skargi o wznowienie postępowania z uwagi na jej wniesienie po upływie przepisanej terminu, ewentualnie o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania wg norm przepisanych. Powód stwierdził, że trzymiesięczny termin do wniesienia skargi należy liczyć od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, przez co należy rozumieć chwilę ich ogłoszenia na rozprawie (co nastąpiło 24 listopada 2016 r., a zatem termin do wniesienia skargi upłynął z dniem 24 lutego 2017 r.).

Strony zgodnie wniosły o zawieszenie postępowania, wobec czego w dniu 18 lipca 2017 r., Sąd Okręgowy zawiesił niniejsze postępowanie (k. 41-42 akt sprawy).

Pozwany wniósł o podjęcie postępowania, w wyniku czego Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 20 lutego 2018 r. podjął postępowanie. Pozwany przekonywał, iż termin na wniesienie skargi inicjującej niniejsze postępowanie należy liczyć od jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (k. 43-46 oraz k. 48 akt sprawy).

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Wyrokiem z 30 grudnia 2015 r. Sąd Okręgowy w Siedlcach zasądził od Grupy (...) sp. z o. o. w K. na rzecz powoda K. L. niżej wymienione kwoty:

- 88.434,70 zł tytułem diet i ryczałtów za podróże służbowe wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty (pkt I);
- 4.928 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt III).

Sąd Okręgowy ponadto oddalił powództwo z pozostałej części, nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 3599,10 zł tytułem kosztów sądowych oraz nadał wyrokowi w pkt I rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 2060 zł (wyrok k. 223 akta sprawy IV P 21/13).

Sąd Okręgowy ustalił, iż powód był zatrudniony przez pozwanego i na jego polecenie odbywał jako kierowca zagraniczne podróże służbowe. Będąc w podróży powód każdorazowo spędzał noclegi w kabinie ciężarówki oddanej mu do dyspozycji przez pozwanego. Pozwany nie wypłacał powodowi ryczałtów za noclegi w ramach odpoczynku dobowego. Łączne należności z tytułu diet i ryczałtów za noclegi, niewypłacone dotąd powodowi przez pozwanego z tytułu powyższych podróży służbowych wyniosły, jak wskazała biegła sądowa, 88.434,70 zł. Sąd Okręgowy uznał roszczenie powoda za zasadne częściowo, tj. w zakresie kwoty 88.434,70 zł. Stwierdził, iż podstawą dochodzonego przez powoda roszczenia jest art. 77⁵ § 1 k.p. oraz wydane na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p., rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 roku w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, a także zastępujące je od 1 marca 2013 roku rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 roku w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej. Przepisy przewidują dwa sposoby ochrony uprawnień pracowników związanych z podróżą służbową. Po pierwsze w aktach

określonych w art. 77⁵ § 4 k.p. (postanowieniach układu zbiorowego pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę) dieta nie może być niższa niż ustalona dla pracowników sfery budżetowej. Po drugie, jeżeli wskazane akty nie zawierają postanowień dotyczących zwrotu kosztów podróży służbowej, zastosowanie znajdują przepisy dotyczące pracowników sfery budżetowej (art. 77⁵ § 5 k.p.). Zgodnie z obowiązującym do końca lutego 2013 r. § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r., a także zgodnie z zastępującym je od 1 marca 2013 r. rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. - z tytułu podróży odbywanej w miejscu i terminie określonym przez pracodawcę pracownikowi przysługują diety oraz zwroty kosztów noclegów. Dieta jest przeznaczona na pokrycie kosztów wyżywienia i inne drobne wydatki. Wysokości diet za dobę podróży w poszczególnych państwach jest określona w załącznikach do ww. rozporządzeń. Zgodnie z powołanymi rozporządzeniami za nocleg przysługuje pracownikowi zwrot kosztów w wysokości stwierdzonej rachunkiem, w granicach ustalonego na ten cel limitu określonego w załączniku do rozporządzenia. W razie nieprzedłożenia rachunku za nocleg, pracownikowi przysługuje ryczałt w wysokości 25% limitu. Oba rozporządzenia, wykluczają jednak możliwość zwrotu pracownikowi kosztów wydatkowanych na nocleg czy ryczałtu na jego pokrycie, jeżeli pracodawca lub strona zagraniczna zapewniła pracownikowi bezpłatny nocleg.

W uchwale z dnia 7 października 2014 r. Sąd Najwyższy wskazał, że zapewnienie pracownikowi - kierowcy samochodu ciężarowego - odpowiedniego miejsca do spania w kabinie tego pojazdu podczas wykonywania przewozów w transporcie międzynarodowym nie stanowi zapewnienia przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w rozumieniu § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, co powoduje, że pracownikowi przysługuje zwrot kosztów noclegu na warunkach i w wysokości określonych w rozporządzeniu albo na korzystniejszych warunkach i wysokości, określonych w umowie o pracę, układzie zbiorowym pracy lub innych przepisach prawa pracy (I PZP 3/14, OSNP 2015/4/47). W niniejszej sprawie zarówno wysokość diet, jak i ryczałtów za nocleg nie została określona w umowie o pracę, zaś pracodawca nie wykazał, by w spornym okresie posiadał układ zbiorowy pracy, regulamin pracy czy też regulamin wynagradzania określający zasady rozliczania podróży służbowych. Co za tym idzie, do określenia należności kierowcy z tytułu diet oraz ryczałtów za noclegi zastosowanie znalazły do dnia 28 lutego 2013r. przepisy przywołanego rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r., zaś od dnia 1 marca 2013 r. przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. Odnosząc się do definicji „podróż służbowa” to powyższa kwestia uregulowana została w art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców 16 kwietnia 2004 r. zgodnie z którą za podróż służbowa uważane jest każde zadanie służbowe polegające na wykonywaniu, na polecenie pracodawcy (1) przewozu drogowego poza miejscowość, o której mowa w pkt 4 lit. a, lub (2) wyjazdu poza miejscowość, o której mowa w pkt 4 lit. a, w celu wykonania przewozu drogowego. Zeznania świadków oraz powoda pozwoliły ustalić, że dodatkowe kwoty otrzymywane przez kierowców obok wynagrodzenia ustalonego w umowie o pracę traktowane były przez nich jako dalsza część wynagrodzenia, tylko otrzymywana „nieoficjalnie” w kopertach na koniec każdego miesiąca, bez kwitowania ich odbioru. Świadkowie konsekwentnie zeznali również, że pracodawca nie zapewniał im w trakcie podróży służbowych wyżywienia i noclegu. Kierowcy sami organizowali sobie wyżywienie, a spali w kabinach samochodów ciężarowych (uzasadnienie wyroku k. 229-234 akt sprawy).

W ocenie Sądu Okręgowego, skarga pozwanego jako nieuzasadniona, podlega oddaleniu.

Na wstępie zaznaczyć należy, iż powód na ostatnim terminie rozprawy w dniu 10 maja 2018 r. sprecyzował swoje stanowisko dotyczące rozpoczęcia biegu terminu na wniesienie skargi o wznowienie postępowania i wniósł o jej oddalenie (nagranie od 00:04:40 do 00:08:50).

Wskazana przez pozwanego argumentacja dotycząca podstawy prawnej skargi okazała się nieuzasadniona. Zgodnie z przywołanym art. 401¹ kpc, można żądać wznowienia postępowania w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. W realiach niniejszej sprawy wskazany przepis nie znajdzie jednak zastosowania. Powoływany przez pozwanego wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada rozstrzygnął co prawda, o

sprzeczności z art. 2 Konstytucji następujących przepisów: art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców w zw. z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 kodeksu pracy w zw. z przepisami rozporządzeń Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. oraz 29 stycznia 2013 r., jednakże okoliczność ta nie przesądza o zasadności skargi. Jak wyraźnie wynika z uzasadnienia prawomocnego orzeczenia, Sąd Okręgowy nie powołał bowiem jako podstawy prawnej roszczenia powoda przepisu art. 21 a ustawy o czasie pracy kierowców. Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją przepisu art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców jako o normie zawierającej odesłanie do przepisów art. 77⁵ § 2, 3 i 5 kodeksu pracy, które z kolei nawiązują do stosownych rozporządzeń Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Jednocześnie, art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców nie stanowi samodzielnej podstawy roszczeń z tytułu ryczałtów za noclegi. Źródła tych uprawnień należy doszukiwać się w przywołanych przepisach kodeksu pracy i przepisach rozporządzeń. Trybunał Konstytucyjny nie orzekł natomiast o niekonstytucyjności przepisów-podstaw roszczeń kierowców. Stwierdził zaś jedynie, iż niezgodnym z Konstytucją jest łącznik (czyli art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców) pomiędzy omawianymi przepisami. Powyższe uprawnia do wniosku, iż Trybunał Konstytucyjny nie zakwestionował w istocie podstawy prawnej orzeczeń sądów wypowiedających się w niniejszej sprawie. Za zasadnością tej oceny przemawia następująca okoliczność. Po zapadnięciu rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego, Sąd Najwyższy wydawał kolejne orzeczenia, które, można zaryzykować stwierdzenie, kształtują nową linię orzeczniczą w zakresie podstaw prawnych roszczeń kierowców w zakresie ryczałtów za noclegi.

W tym miejscu przywołać należy orzeczenia Sądu Najwyższego z 17 maja 2017 r. (II PK 106/16) oraz z 30 maja 2017 r. (II PK 122/16). W chronologicznie późniejszym, drugim z przywołanych orzeczeń, Sąd Najwyższy zauważył, iż Trybunał Konstytucyjny uznał, że odesłanie zawarte w art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców ma charakter kaskadowy. Przepis ten odsyła do art. 77⁵ § 5 kp, który z kolei zawiera odesłanie do przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 kp i takie odesłanie jest niedopuszczalne w świetle zasad techniki prawodawczej. Ponadto wprowadzono odesłanie do nieadekwatnej dla kierowców regulacji prawnej. Inna bowiem jest specyfika podróży służbowej pracowników administracji. Regulacje art. 77⁵ § 3-5 KP w założeniu dotyczą incydentalnych podróży służbowych. W ocenie Trybunału uregulowanie należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem przez kierowców podróży służbowej wymaga stworzenia odrębnych przepisów dla tej grupy pracowników, uwzględniających specyfikę ich pracy. Sąd Najwyższy zauważył, iż kierowców dotyczy autonomiczna definicja podróży służbowej zawarta w art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców. Reasumując swoje wywody, Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 77⁵ kp nadal ma odpowiednie zastosowanie, do czasu uregulowania sprawy przez ustawodawcę, z tą różnicą, że chodzi o inne, bo „autonomiczne” (nie takie samo, jak w art. 77⁵ kp) rozumienie podróży służbowej. Inny słowy art. 77⁵ kp nadal stanowi oparcie dla takiej regulacji w prawie zakładowym lub w umowie o pracę. Jeśli nie ma jej w prawie zakładowym bądź nie wprowadza jej pracodawca albo nie uzgadnia z pracownikiem w umowie, to sporną kwestię może rozstrzygnąć sąd. Tam, gdzie nie ma regulacji wskazanej przez ustawę, orzeczenie sądu wypełnia to czego strony nie uzgodniły. Orzeczenie może zastąpić więc umowę stron w tym zakresie. Inaczej ujmując po wyroku Trybunału źródła prawa z art. 77⁵ kp są nadal aktualne co do regulacji kosztów podróży służbowej, z tym zastrzeżeniem, że nie stosuje się regulacji dotyczącej sfery państwowej i samorządowej (art. 77⁵ § 2 kp). Do tożsamego wniosku prowadzi lektura uzasadnienia wyroku SN z 17 maja 2017 r. (II PK 106/16). Sąd Najwyższy zaznaczył, iż, nawiązując do wyroku tego samego sądu z dnia 21 lutego 2017 r., w sprawie I PK 300/15, że od dnia 24 listopada 2016 r. nie może być stosowany art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 kp w związku z § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia z 2002 r. Niemniej jednak obowiązująca ustawa o czasie pracy kierowców, mając charakter *lex specialis* względem przepisów Kodeksu pracy, zawiera definicję podróży służbowej. Naturalną formułą rekompensat takich podróży jest zwrot kosztów pracownikowi. W tym aspekcie normą szczegółową był art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców, który został wyeliminowany z porządku prawnego mocą wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Jednak w ten sposób nie powstała luka w przepisach, gdyż podstawowe metody wykładni prawa pozwalają na rozstrzygnięcie spornego zagadnienia, choć jej wybór może być różny. Z jednej strony, przez art. 2 ust. 7 ustawy o czasie pracy kierowców można poszukiwać podstawy prawnej do ustanowienia zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej w związku z art. 77⁵ § 1 kp, albo też przez odpowiednie stosowanie art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców, zgodnie z którym w zakresie nieuregulowanym ustawą stosuje się przepisy Kodeksu pracy. Rozwiązanie, za którym trafnie

opowiedział się Sąd Najwyższy w powołanym wyżej wyroku opiera się na wykładni art. 2 ust. 7 ustawy o czasie pracy kierowców. Mianowicie, przywołany przepis formułuje definicję podróży służbowej i nie stanowił przedmiotu kontroli konstytucyjnej, a więc nadal obowiązuje w systemie prawa. Powszechnym przepisem prawa pracy jest art. 77⁵ § 1 kp. Odwołanie do podstawowej regulacji prawa pracy jest naturalne, zwłaszcza że art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców nie obejmował swym zakresem tej regulacji.

Reasumując, powołane przez skarżącego orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego nie wyeliminowało z obrotu prawnego rzeczywistej podstawy prawnej wyroku zapadłego w niniejszej sprawie, wobec czego żądanie wznowienia postępowania podlegało oddaleniu.

O kosztach postępowania wywołanego przedmiotową skargą Sąd Okręgowy rozstrzygnął w oparciu o wynikającą z art. 98 § 1 kpc zasadę odpowiedzialności za wynik procesu. W związku z tym, na podstawie art. 98 § 3 kpc Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2700 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Stawka ta wynika z § 2 pkt 5 w zw. z § 9 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym w dniu wniesienia skargi.